

## **ПРИЧИНИ СУЧАСНИХ ВАЛЮТНИХ КОЛИВАНЬ В УКРАЇНІ**

*А. С. Цибулькіна, здобувач вищої освіти групи Б 2/1  
обліково-фінансового факультету, Миколаївського національного  
аграрного університету*

Валютний курс – установлений Національним банком України курс грошової одиниці України до грошової одиниці іншої країни [1, с. 39]. Він є важливим показником внутрішньо-економічного розвитку країни і відображає її здатність функціонувати на міжнародному рівні. За допомогою валютного курсу здійснюється порівняння вартісних показників окремих

країн, долається економічна обмеженість національної грошової одиниці та через механізм валютних курсів перерозподіляється національний продукт між країнами-учасницями міжнародних економічних зв'язків.

Для України важливим питанням залишається стабілізація національної валюти – гривні, а також покращення іміджу країни на міжнародному ринку, регулювання валютного ринку для формування стабільної економіки країни в цілому.

До основних причин валютних коливань можна віднести:

1. Стан платіжного балансу країни (активний платіжний баланс сприяє підвищенню курсу національної валюти, пасивний платіжний баланс породжує тенденцію до зниження курсу національної валюти);
2. Обсяги валового національного продукту (впливає на динаміку експорту та імпорту);
3. Внутрішня і зовнішня пропозиція грошей (при низьких внутрішніх цінах створюються додаткові стимули для нарощування експорту й стримування імпорту, що сприяє формуванню активного сальдо платіжного балансу);
4. Відсоткові ставки в країнах, валюти яких зіставляються;
5. Діяльність валютних ринків та спекулятивні валютні операції (швидка реакція валютних ринків на зміни у економіці та політиці збільшують шанси валютних спекуляцій та стихійного руху грошей);
6. Ступінь довіри до валюти на національному і міжнародному ринках (залежить від економічного стану країни та її політичної ситуації);
7. Регуляторна політика з боку держави (співвідношення регулюючої політики держави та ринкового саморегулювання);
8. Ступінь розвитку фондового ринку, який є конкурентним для валютного ринку, адже залучає кошти, які могли б бути використані на валютному ринку.

Однак, існують курсоутворюючі чинники і кризового характеру [2]. Це насамперед дефіцит державного бюджету (коли видатки перевищують

надходження), зростаюча інфляція (знецінення валюти), неконтрольована емісія грошей (більша кількість грошей знижує вартість цих грошей), штучне і надмірне контролювання цін (стримування цін), висока монополізація виробництва, зміни в політичному житті країни як на внутрішньому, так і на зовнішньому рівнях.

В Україні на сьогодні присутні не тільки курсоутворюючі чинники, але й кризові курсоутворюючі чинники, зокрема інфляція, дефіцит державного бюджету, емісія грошей, політико-економічна ситуація в країні.

Для регулювання валютних коливань НБУ використовує набір фінансових інструментів. Фінансові інструменти – це засоби, що застосовуються для виконання завдань, передбачених фінансовою політикою. Фінансова політика – комплекс дій і заходів, що здійснюються державою в межах наданих їй функцій та повноважень у сфері фінансової діяльності суб'єктів господарювання та фінансових інституцій, громадян і безпосередньо держави з метою вирішення певних завдань і досягнення поставлених цілей [3].

Сучасна монетарна політика НБУ складається з таких інструментів:

1. Операційна ціль монетарної політики (утримання гривневих міжбанківських ставок на рівні, близькому до рівня ключової ставки, у межах коридору процентних ставок);
2. Облікова ставка (проведення операцій за обліковою ставкою, які найбільше впливають на вартість коштів на міжбанківському ринку);
3. Коридор процентних ставок за інструментами постійного доступу (обмежує коливання процентних ставок навколо облікової ставки);
4. Інтервенції на валютному ринку (допомагають накопичити міжнародні резерви, згладити надмірні коливання обмінного курсу, підтримати трансмісію облікової ставки);
5. Інші інструменти (обов'язкові резерви, купівля та продаж державних цінних паперів) [4].

Розглянемо валютні коливання та причини цих коливань на прикладі співвідношення курсу долара до курсу гривні (рис. 1). Найчастіше котирування валют здійснюється з прив'язкою до долара США, який сьогодні є основною світовою валютою, виконуючи роль резервної валюти.

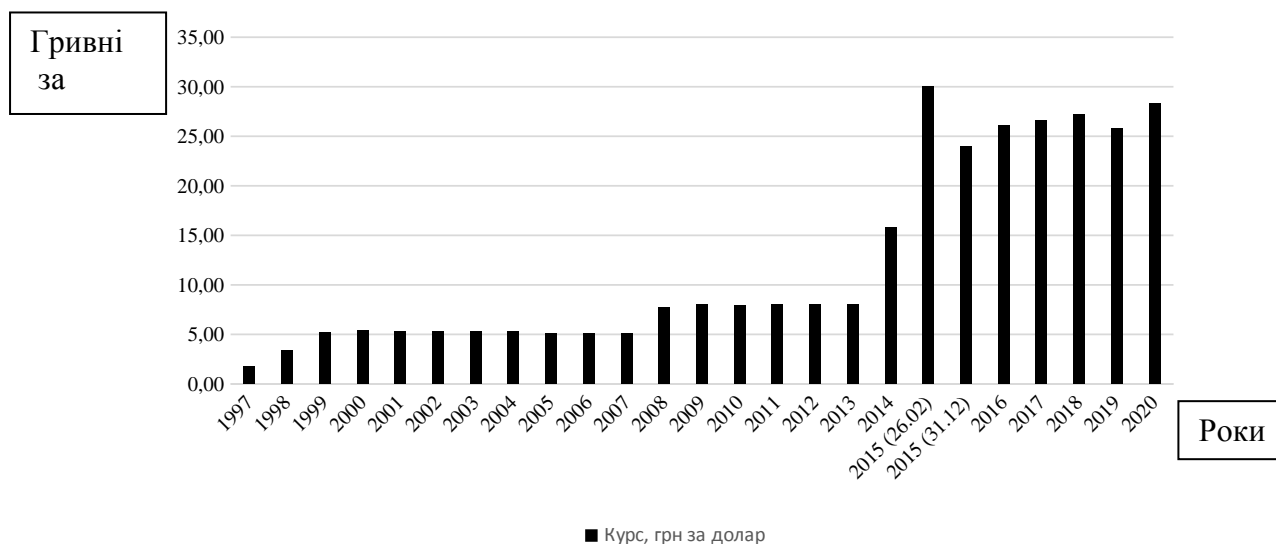


Рис. 1. Курс гривні відносно долара, 1997-2020 роки. За даними [4].

Аналізуючи дані рисунку 1, відмічаємо тенденцію зростання курсу долара відносно гривні. Умовно можемо поділити коливання курсу на етапи: зростання – стабілізація – зростання – стабілізація – зростання – коливання.

У 1998 році спостерігалася девальвація гривні через зниження валового внутрішнього продукту, зростання зовнішнього боргу країни, дефіцит бюджету і торговельного балансу, світова фінансова криза. З метою стабілізації національної грошової одиниці НБУ проводив політику стримування гривні шляхом викупу надлишкової пропозиції іноземної валюти, а також притримувався політики фіксованого курсу. Через вдале поєднання фінансових інструментів НБУ досягнув певної стабілізації курсу гривні, який протримався до 2007 року.

У 2008 році відбулося наступне знецінення гривні. Основними причинами коливань на цьому етапі було зменшення припливу капіталу до банківського сектору через світову фінансову кризу, підвищення попиту на іноземну валюту на валютному ринку, зменшення експорту і зростання імпорту. НБУ проводив стримуючу грошово-кредитну політику, спрямовану

на нівелювання монетарного чинника інфляції; розширював можливості банків з підтримки їх ліквідності; проводив процентну політику, спрямовану на стимулювання заощаджувальної активності населення; нарощував валютні резерви [4].

З 2014 року відбувалася значна девальвація гривні. Так, у 2014 році курс гривні сягнув 15,77 гривень за долар, а у 2015 році курс досягнув свого мінімуму – 30,01 гривня за долар. Головною причиною такого різкого знецінення національної валюти стала політична ситуація країни, яка спричинила падіння ВВП, дефіцит державного бюджету, надання Міжнародним валютним фондом позик, за які необхідно сплачувати відсотки, високий рівень інфляції та безробіття.

На сьогодні, спостерігаємо незначну девальвацію гривні. Причинами цього є коливання попиту та пропозиції валюти з боку імпортерів та експортерів, а також психологічний фактор – очікуванні коливання. Однак, ця девальвація знаходиться в межах політики плаваючого курсу, якої притримується НБУ. Тому можемо передбачити, що надалі відбудеться стабілізація курсу гривні.

В подальшому необхідним завданням НБУ є недопущення стрімких коливань курсу гривні шляхом валютних інтервенцій, підвищенням жорсткості правил торгівлі на валютному ринку, підтриманням політики плаваючого курсу, зняттям обмежень на приплив капіталу та посиленням контролю над його відпливом. А у поєднанні із припиненням війни та стабілізацією політичного життя країни, ефективна політика НБУ стане стимулом для зростання ВВП, зменшення безробіття, укріплення національної валюти – гривні.

#### *Література:*

1. Фінансово-економічний словник: словник-довідник / уклад. К. О. Біла. Дніпро : 2018. – 39 с.
2. Крупа В. Р. Фактори дестабілізації валютного ринку України. 2014. № 3. С. 124-129. Вісник Хмельницького національного університету. 2014.

3. Фінансові інструменти впливу на банківську систему / О.М. Грабчук // Культура народів Причорномор'я. – 2011. – № 217. – С. 16-20. – Бібліогр.: 20 назв. — укр.
4. Національний банк України: офіційне інтернет-представництво [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [www.bank.gov.ua](http://www.bank.gov.ua).